

Till
Skärholmens stadsdelsnämnd

Årsrapport 2016 för Skärholmens stadsdelsnämnd

Revisorerna i revisorsgrupp 3 har avslutat revisionen av
Skärholmens stadsdelsnämnds verksamhet under 2016.

Revisorerna har den 16 mars 2017 behandlat bifogad årsrapport och
överlämnar den till Skärholmens stadsdelsnämnd för yttrande senast
den 30 juni 2017

På uppdrag av revisorerna i revisorsgrupp 3.

Ulf Bourker Jacobsson
Ordförande

Maria Lövgren
Sekreterare

Till kommunfullmäktige
i Stockholms stad

REVISIONSBERÄTTELSE FÖR SKÄRHOLMENS STADSDELSNÄMND ÅR 2016

Vi, av kommunfullmäktige utsedda revisorer, har granskat Skärholmens stadsdelsnämnds verksamhet under år 2016.

Nämnden ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt kommunfullmäktiges mål, beslut och riktlinjer samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten. Den ansvarar också för att det finns en tillräcklig intern kontroll och återredovisning till kommunfullmäktige.

Vårt ansvar är att granska och pröva om nämndens verksamhet bedrivits enligt kommunfullmäktiges mål, beslut och riktlinjer samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten. Vidare om nämndens räkenskaper är rättvisande och om den interna kontrollen varit tillräcklig.

Granskningen har utförts enligt kommunallagen, god revisionsordning i kommunal verksamhet och stadens revisionsreglemente. Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och ansvarsprövning. Vi bifogar en sammanfattande redogörelse för resultatet av vår granskning.

Vi bedömer sammantaget att Skärholmens stadsdelsnämnd i allt väsentligt har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Nämndens interna kontroll bedöms ha varit tillräcklig. Räkenskaperna bedöms i allt väsentligt vara rättvisande.

Vi tillstyrker att kommunfullmäktige beviljar ansvarsfrihet för Skärholmens stadsdelsnämnd och dess enskilda ledamöter.

Stockholm den 16 mars 2017

Ulf Bourker Jacobsson

Amanj Mala-Ali

Håkan Apelkrona

Susann Jensen-Engström

Bengt Lagerstedt

Sven Lindeberg

Ulla-Britt Ling-Vannerus

Eva Lundberg

Gun Risberg

David Winks

Gunnar Ågren

Bilaga till revisionsberättelsen för år 2016.

SKÄRHOLMENS STADSDELSNÄMND

Verksamhetens ändamålsenlighet och ekonomi

Sammantaget bedöms att Skärholmens stadsdelsnämnd i allt väsentligt har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Bedömningen grundar sig på att nämnden redovisar ett överskott om 14 mnkr. De verksamhetsmål som nämnden bedömer som delvis uppfyllda omfattar mål för barns goda och jämlika uppväxtvillkor, tidiga social insatser skapar jämlika livschanser, trygghet och kvalitet inom äldreomsorgen, bra arbetsgivare, barns rättigheter och tillgänglig stad.

Stadsrevisionens granskningar visar att det finns utvecklingsbehov vad gäller samverkan och samordning av vården mellan staden och landstinget för personer med missbruk/beroende som skrivs ut till de lokala beroendemottagningarna respektive socialtjänsten.

Intern kontroll

Nämndens interna kontroll bedöms i huvudsak ha varit tillräcklig. Det finns en ändamålsenlig styrning och kontroll av ekonomi och verksamhet. Prognossäkerheten har varit god under året. De granskningar som stadsrevisionen genomfört avseende nämndens interna kontroll har inte visat på några brister i den omfattningen att det påverkar bedömningen av den interna kontrollen.

Bokslut och räkenskaper

Bokslut och räkenskaper bedöms i allt väsentligt vara rättvisande samt följer gällande regler och god redovisningssed.

Uppföljning av tidigare års granskningar

Uppföljning visar att nämnden i huvudsak har beaktat revisorernas rekommendationer.

Rapportförteckning

Årsrapport 2016 för Skärholmens stadsdelsnämnd (nr 18, 2017)

Stockholms
stad

Årsrapport 2016

Skärholmens stadsdelsnämnd

Rapport från
Stadsrevisionen

Nr 18, 2017

Dnr 3.1.2-42/2017

Den kommunala revisionen är fullmäktiges kontrollinstrument för att granska den verksamhet som bedrivs i nämnder och bolagsstyrelser. Stadsrevisionen i Stockholm granskar nämnders och styrelserns ansvarstagande för att genomföra verksamheten enligt fullmäktiges uppdrag. Stadsrevisionen omfattar både de förtroendevalda revisorerna och revisionskontoret.

I ”årsrapporter” för nämnder och ”granskningspromemorior” för styrelser sammanfattar Stadsrevisionen det gångna årets synpunkter på verksamheten. Fördjupade granskningar som sker under året kan också publiceras som projektrapporter.

Publikationerna finns på Stadsrevisionens hemsida. De kan också beställas från revisionskontoret.

Till
Skärholmens stadsdelsnämnd

Årsrapport 2016 för Skärholmens stadsdelsnämnd

Revisorerna i revisorsgrupp 3 har avslutat revisionen av Skärholmens stadsdelsnämnds verksamhet under 2016.

Revisorerna har den 16 mars 2017 behandlat bifogad årsrapport och överlämnar den till Skärholmens stadsdelsnämnd för yttrande senast den 30 juni 2017.

På uppdrag av revisorerna i revisorsgrupp 3.

Ulf Bourker Jacobsson
Ordförande

Maria Lövgren
Sekreterare

Sammanfattning

Verksamhetens ändamålsenlighet och ekonomi

Sammantaget bedöms att Skärholmens stadsdelsnämnd i allt väsentligt har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Bedömningen grundar sig på att nämnden redovisar ett överskott om 14 mnkr. De verksamhetsmål som nämnden bedömer som delvis uppfyllda omfattar mål för barns goda och jämlika uppväxtvillkor, tidiga social insatser skapar jämlika livschanser, trygghet och kvalitet inom äldreomsorgen, bra arbetsgivare, barns rättigheter och tillgänglig stad.

Revisionskontorets granskningar visar att det finns utvecklingsbehov vad gäller samverkan och samordning av vården mellan staden och landstinget för personer med missbruk/beroende som skrivs ut till de lokala beroendemottagningarna respektive socialtjänsten.

Intern kontroll

Nämndens interna kontroll bedöms i huvudsak ha varit tillräcklig. Det finns en ändamålsenlig styrning och kontroll av ekonomi och verksamhet. Prognossäkerheten har varit god under året. De granskningar som revisionskontoret genomfört avseende nämndens interna kontroll har inte visat på några brister i den omfattningen att det påverkar bedömningen av den interna kontrollen.

Bokslut och räkenskaper

Bokslut och räkenskaper bedöms i allt väsentligt vara rättvisande samt följer gällande regler och god redovisningssed.

Uppföljning av tidigare års granskningar

Uppföljning visar att nämnden i huvudsak har beaktat revisionens rekommendationer.

Innehållsförteckning

1	Årets granskning	1
2	Verksamhetens ändamålsenlighet och ekonomi	1
2.1	Ekonomiskt resultat	2
2.1.1	<i>Driftverksamhet</i>	2
2.1.2	<i>Investeringsverksamhet</i>	3
2.2	Verksamhetsmässigt resultat	4
3	Intern kontroll	5
4	Bokslut och räkenskaper	7
5	Uppföljning av tidigare års granskning	7
	Bilaga 1 - Årets granskningar	8
	Bilaga 2 - Uppföljning av lämnade rekommendationer	12
	Bilaga 3 - Bedömningskriterier	14

1 Årets granskning

Den årliga revisionen omfattar granskningar och bedömningar inom följande områden:

- Verksamhetens ändamålsenlighet och ekonomi
- Intern kontroll
- Bokslut och räkenskaper

Revisionen har utförts enligt kommunallagen och andra tillämpliga lagar samt reglementet för stadsrevisionen och god revisionsord i kommunal verksamhet. Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig grund för bedömning av nämndens verksamhet. Kriterier för bedömningen redovisas i *bilaga 3*.

I rapporten redovisas översiktligt resultatet av revisionsårets grundläggande och fördjupade granskningar. De granskningar som genomförts under revisionsåret redovisas närmare i *bilaga 1*.

En uppföljning av hur nämnden har beaktat rekommendationer från tidigare års granskningar redovisas översiktligt i rapporten och mer detaljerat i *bilaga 2*.

De förtroendevalda revisorerna har träffat representanter för nämnden den 6 april 2016 i samband med genomgång av 2015 års granskning och avstämning inför 2016.

Granskningsledare har varit Susanne Eriksson vid revisionskontoret och Richard Vahul vid PwC.

Årsrapporten har faktakontrollerats av förvaltningen.

2 Verksamhetens ändamålsenlighet och ekonomi

I detta avsnitt redovisas en granskning av om nämndens resultat är förenligt med kommunfullmäktiges mål samt följt de beslut, riktlinjer, gällande lagstiftning och andra föreskrifter som gäller för verksamheten. Bedömningen avser såväl genomförandet som resultatet av verksamheten.

Sammantaget bedöms att Skärholmens stadsdelsnämnd i allt väsentligt har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande.

2.1 Ekonomiskt resultat

2.1.1 Driftverksamhet

Nämnden redovisar följande budgetutfall och avvikelser för år 2016:

Mnkr	Budget 2016	B o k s l u t 2 0 1 6			Budget- avvikelse 2015
		Utfall	Avvikelse		
Driftbudget					
Kostnader	1 401,4	1 437,1	-35,7	-2,5 %	-18,9
Intäkter	-235,0	-285,1	50,1	21,3 %	27,8
Verksamhetens nettokostnader	1 166,4	1 152,0	14,4	1,2 %	8,9
Kapitalkostnader	10,2	10,3	-0,1	-0,1 %	0,0
Driftbudgetens nettokostnader	1 176,6	1 162,3	14,3	1,2 %	9,0
Justerat netto, efter resultat- överföringar	1 176,6	1 162,6	14,0	1,2 %	6,8

Av ovanstående redovisning framgår att nämndens utfall, efter resultatöverföringar, avviker med + 14,0 mnkr i förhållande till budgeten. Utfallet visar att budgethållningen har varit tillräcklig.

Det finns en felperiodisering från bokslutet 2015 om cirka 14 mnkr avseende bidrag från Migrationsverket för ensamkommande flyktingbarn, vilket har förbättrat nämndens utfall med motsvarande belopp år 2016.

De största avvikelserna finns inom verksamhetsområdena individ- och familjeomsorg (-2,6 mnkr) samt äldreomsorg (-3,9 mnkr). Överskott redovisas inom nämnd- och förvaltningsadministration (2,2 mnkr) samt övrig verksamhet (19,5 mnkr).

Underskottet inom verksamhetsområdet individ- och familjeomsorg beror dels på kostnader för tillfälligt inhyrd personal till följd av en ökad ärendemängd, personalomsättning och svårigheter att rekrytera erfarna socialsekreterare. Nämnden har också haft flera kostsamma placeringar på hem för vård och boende (HVB) och där vård har fattats med stöd av lagen om vård av unga¹. Även ökade

¹ Beslut om vård med stöd av LVU fattas av förvaltningsrätten efter ansökan

kostnader för placeringar avseende ensamkommande barn har bidragit till underskottet.

Underskottet inom äldreomsorgen finns främst inom hemtjänsten som berdrivs i egen regi. Orsaken är att andelen utförda timmar och andelen timmar hos brukarna varit lägre än beräknat. Genom förbättrade rutiner för schemaläggning och rapportering av utförd tid samt löpande uppföljningar har underskottet minskat i jämförelse med tidigare år.

Överskottet inom nämnd- och förvaltningsadministration beror på lägre personalkostnader än budgeterat.

Inom övrig verksamhet beror överskottet i huvudsak på att nämnden ändrat redovisningsprincip avseende matchning av kostnader och statsbidragsintäkter för ensamkommande barn samt att centrala medel ej förbrukats. Den förändrade redovisningsprincipen har fått till följd att nämnden redovisar statsbidragsintäkter för ensamkommande barn för fem kvartal 2016.

Nämnden har fem resultatenheter inom förskoleverksamheten, varav två enheter redovisar underskott vid årets slut. Vid ingången av 2016 uppgick resultatenheternas resultatfond till sammanlagt 13,5 mnkr. Efter resultatöverföring till 2017 uppgår det samlade överskottet i resultatfonden till 13,8 mnkr.

Nämnden har förklarat avvikelserna på ett tillfredsställande sätt.

2.1.2 Investeringsverksamhet

Mnkr	Budget 2016	B o k s l u t 2 0 1 6			Budget- avvikelse 2015
		Utfall	Avvikelse		
Investeringsplan					
Utgifter	14,2	13,3	0,9	6,3 %	-1,2
Inkomster	0,0	-0,5	0,5	-	0,6
Nettoutgifter	14,2	12,8	1,4	9,8 %	-0,6

Nämndens nettobudget för investeringar uppgick 2016 till 14,2 mnkr, varav parkinvesteringar 12,9 mnkr och investeringar och maskiner 1,3 mnkr. I förhållande till investeringsplanen redovisas en avvikelse om 1,4 mnkr. Avvikelsen beror i huvudsak på att upprustningen av Gröna stugans park ej färdigställts. Nämnden har i samband med verksamhetsberättelsen begärt ombudgetering med 1,4 mnkr.

Nämnden har förklarat avvikelserna på ett tillfredsställande sätt.

2.2 Verksamhetsmässigt resultat

Nämndens resultat för 2016 bedöms i allt väsentligt vara förenligt med de mål som fullmäktige fastställt. Bedömningen grundas på en granskning av nämndens verksamhetsberättelse samt på övriga granskningar som har genomförts under året.

I verksamhetsberättelsen anges att nämnden har bidragit till att kommunfullmäktiges fyra inriktningsmål har uppfyllts. Av fullmäktiges verksamhetsmål bedöms att sju av 23 uppfylls delvis. Revisionskontoret delar nämndens bedömning.

Verksamhetsmålet *"Alla barn i Stockholm har goda och jämlika uppväxtvillkor"* uppfylls delvis. Nämnden uppnår inte målet för andel förskolor med mindre än 25 procent förskollärare samt andel förskollärare av total antal anställda. Nämnden beskriver att det är svårt att rekrytera förskollärare och har utbildat handledare för att kunna ta emot fler förskollärarstudenter. Vidare visar brukarundersökningar att andel nöjda föräldrar har minskat något i jämförelse med föregående år.

Nämnden bedömer att verksamhetsmålet *"Tidiga social insatser skapar jämlika livschanser för alla"* uppnås delvis. Bland annat uppnås inte målet för andel enskilda som fått stöd i enlighet med sitt beslut inom socialpsykiatrin. Ett skäl som nämnden anger är att kvinnor i högre grad än män tackar nej till vikarier när ordinarie boendestödjare eller hemtjänstpersonal inte kan utföra insatsen vilket kan påverka hur den enskilda har upplevt att stödet utförs. Den brukarundersökning som gjorts inom socialpsykiatrin visar på lägre resultat än förra året. Ett av dessa områden är nöjdheten med hur utredningen av behovet av stöd har genomförts.

Verksamhetsmålet *"Alla äldre har en trygg ålderdom och får en äldreomsorg av god kvalitet"* uppfylls delvis. I jämförelse med 2015 har u-fallet för vissa indikatorer försämrats. Detta gäller resultaten från brukarundersökningar som genomförts inom äldreomsorgen, och som visar att de äldre inte är helt nöjda med insatser inom hemtjänsten samt vård- och omsorgsboende, upplevelse av trygghet samt hur den äldre kan påverka utförandet av hemtjänstinsatser.

Nämnden bedömer att verksamhetsmålet *"Stockholm stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor"* delvis uppnås. Sjukfrånvaron

har ökat under året och uppgår till 8,4 procent (7,5 procent år 2015) vilket överstiger nämndens årsmål på 7,0 procent. Under året har nämnden arbetat med implementeringen av arbetsmiljöverkets föreskrift om organisatorisk och social arbetsmiljö. Vidare har nämnden arbetat med att implementera stadens handlingsplan för en bättre arbetsmiljö för socialsekreterare, biståndshandläggare och chefer. Personalomsättningen för dessa yrkesgrupper har minskat under året.

Nämnden bedömer att verksamhetsmålet *”Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:S barnkonvention”* uppnås delvis. Bedömningen grundas på att barnperspektivet inte alltid har beaktats då familjer med barn har ansökt om ekonomiskt bistånd.

Verksamhetsmålet *”Stockholm är en tillgänglig stad för alla”* uppnås delvis. De brukarundersökningar som genomförts visar att nämnden inte når årsmålen för bemötande, möjlighet att påverka insatsens utformning, stadens inne och utemiljö, delaktighet vid upprättande av genomförandeplaner, fungerande bostad och trygghet i LSS-boenden.

Revisorerna i Stockholms stad och Stockholms läns landsting har granskat hur staden och landstinget samverkar för att tillgodose behovet av vård, stöd och behandling för personer med missbruk/beroende. Granskningen visar att det finns glapp i delar av vårdkedjan för personer med missbruk/beroende. Framför allt behöver samverkan och samordning av vården för dem som skrivs ut till de lokala beroendemottagningarna respektive socialtjänsten utvecklas. Till viss del grundas problematiken i bristande samsyn mellan huvudmännen, vilken sannolikt kan härledas till skillnaden mellan sjukvårdens medicinska uppdrag och socialtjänstens uppdrag, se *bilaga 1*.

3 Intern kontroll

Den interna kontrollen är en integrerad del i verksamhetens styrning och uppföljning. En tillräcklig intern kontroll innebär att kontrollen är aktiv och ändamålsenlig. Att arbetet med den interna kontrollen är strukturerat samt integrerat i organisationen, system och det löpande arbetet. Den interna kontrollen säkerställer, med en rimlig grad av säkerhet, att verksamheten drivs effektivt, att lagar, förordningar och andra regler följs samt att en tillförlitlig finansiell redovisning och rättvisande rapportering om verksamheten lämnas.

Sammanfattningsvis bedöms att nämndens interna kontroll i huvudsak har varit tillräcklig. De iakttagelser som ligger till grund för denna bedömning redovisas nedan.

En del i nämndens interna kontroll är att säkerställa en ändamålsenlig styrning och kontroll av ekonomi och verksamhet. En granskning av nämndens verksamhetsplan för år 2016 visar att nämndens egna mål i huvudsak ansluter till kommunfullmäktiges mål för den verksamhet som nämnden bedriver. Nämnden har för varje verksamhetsområde i huvudsak fastställt mätbara och uppföljningsbara mål för ekonomi och verksamhet.

Nämnden har i huvudsak en tillfredsställande uppföljningsstruktur. Ekonomi och verksamhet följs systematiskt upp i samband med nämndens månads- och tertialrapporter. Uppföljning av verksamhet som uppdragits åt annan att utföra sker årligen.

Årets uppföljningar har identifierat ekonomiska problem främst inom äldreomsorgen. Nämnden har genomfört åtgärder för att komma tillrätta med budgetavvikelsen bland annat genom förbättrade rutiner för schemaläggning och rapportering av utförd tid samt löpande uppföljningar. Åtgärderna har ännu inte gett full effekt.

Nedanstående sammanställning visar att prognossäkerheten i nämndens tertialrapporter har varit god under året vad gäller nämndens löpande verksamhet. Avvikelse i prognossäkerheten finns för investeringsverksamheten. Avvikelsen beror på förseningar i upprustning av parkanläggning.

Mnkr	Tertial- rapport 1 2016	Tertial- rapport 2 2016	Bokslut 2016	Avvikelse T2 - bokslut	
Driftbudgetens nettokostnader före resultat- överföringar	1 151,3	1 157,4	1 162,3	-4,9	-0,4 %
Justerat netto, efter resultat- överföringar	1 151,6	1 156,1	1 162,6	-6,5	-0,6 %
Netto- investeringar	14,2	14,9	12,8	2,1	14,1 %

Systemet för intern kontroll har reviderats i januari 2016. Systemet redogör för ansvaret för den interna kontrollen och hur planering och uppföljning samt genomförandet av den interna kontrollen ska gå till. Revisionskontorets granskning visar att nämndens arbete med riskanalys och internkontrollplan i huvudsak är tillräckligt.

Nämnden har genomfört de kontroller som fastställts i planen för intern kontroll. Internkontrollplanen har bland annat omfattat risker kring barns rätt att komma till tals, rapportering av Lex Sarah, god redoviningssed, rekrytering av förskollärare samt hur behålla befintliga förskollärare, socialsekreterare och biståndshandläggare, kontinuitet inom hemtjänsten och kompetensbaserad rekrytering. Genomförda kontroller visade bland annat på vissa brister i hantering av redovisningshandlingar.

Ett antal granskningar har genomförts av nämndens interna kontroll, se *bilaga 1*. Vissa brister har noterats vad gäller registerkontroll av personal inom fritidsverksamhet och manuella utbetalningar. Bristerna är dock inte av den omfattningen att de påverkar den sammanfattande bedömningen.

4 Bokslut och räkenskaper

I detta avsnitt redovisas en bedömning av om nämndens bokslut är rättvisande samt om räkenskaperna är upprättade enligt kommunala redovisningslagen och god redovisningssed.

Sammanfattningsvis bedöms att bokslut och räkenskaper i allt väsentligt är rättvisande. Bedömningen baseras på en granskning av nämndens bokslut och på de övriga granskningar som genomförts under året.

5 Uppföljning av tidigare års granskning

Tidigare års granskning av nämndens verksamhet har utmynnat i ett antal rekommendationer. Revisionskontoret gör årligen en uppföljning och bedömning av hur nämnden har beaktat rekommendationerna, se *bilaga 2*.

Uppföljning visar att nämnden i huvudsak har beaktat revisionens rekommendationer.

Bilaga 1 - Årets granskningar

Granskningar och projekt under perioden april 2016- mars 2017

Verksamhetens ändamålsenlighet och ekonomi

Missbruksvård

Revisorerna i Stockholms stad och Stockholms läns landsting har granskat hur staden och landstinget samverkar för att tillgodose behovet av vård, stöd och behandling för personer med missbruk/beroende.

Granskningen har omfattat sektionen för akut- och heldygnsvård inom Beroendecentrum Stockholm, de integrerade mottagningarna All-Teamet och Team Sydväst samt Metadonsektionen. Det innebär att de tre stadsdelsnämnderna Spånga-Tensta, Skärholmen och Älvsjö, socialnämnden samt Stockholms läns sjukvårdsområde (SLSO) har ingått i granskningen.

Revisionens samlade bedömning är att det idag finns glapp i delar av vårdkedjan för personer med missbruk/beroende. Framför allt behöver samverkan och samordning av vården för dem som skrivs ut till de lokala beroendemottagningarna respektive socialtjänsten utvecklas. Till viss del grundas problematiken i bristande samsyn mellan huvudmännen, vilken sannolikt kan härledas till skillnaden mellan sjukvårdens medicinska uppdrag och socialtjänstens uppdrag. Dessa är komplementära men inte helt kompatibla.

Kommunikationen mellan den slutna beroendevården och den öppna vården respektive socialtjänsten kan förbättras och en rutin behöver tas fram för informationsöverföring. Vidare indikerar granskningen att samordnad individuell vårdplanering (SIP) genomförs relativt sällan. Dessutom behöver intentionen med de integrerade mottagningarna ses över och tydliggöras. Granskningen visar också att trots utbildningsinsatser i Case Managementhantering används inte denna metodik.

Därutöver finns inte någon samlad överblick och kunskap om de grupper som verksamheterna möter, samt vilka resultat olika insatser ger. Gemensamma indikatorer uppges vara under framtagning kopplat till den nya samverkansöverenskommelsen

Utifrån genomförd granskning rekommenderas Stockholms läns sjukvårdsområde och socialnämnden i Stockholms stad att i samverkan med stadsdelsnämnderna gemensamt se över och stärka vårdkedjan, speciellt för de individer som erbjuds fortsatt behandling vid de lokala beroendemottagningarna. Länkningen i gränssnittet mellan slutenvård respektive öppenvård och socialtjänst kräver särskild uppmärksamhet. I detta arbete bör även individer som kommit akut till avgiftning och tidigare är okända för öppenvården beaktas. Vidare bör Stockholms läns sjukvårdsområde och socialnämnden i Stockholms stad i samverkan med stadsdelsnämnderna gemensamt utveckla en skriftlig rutin för informationsöverföring från beroendevårdens slutenvård till socialtjänsten och öppenvården, i syfte att förbättra vårdflödet. Stockholms läns sjukvårdsområde och socialnämnden i Stockholms stad behöver även i samverkan med stadsdelsnämnderna gemensamt se över när, i vårdprocessen för personer med missbruk/beroende, samordnad individuell vårdplanering (SIP) bör genomföras i syfte att öka tillämpningen i enlighet med gällande lagstiftning.

Intern kontroll

Registerkontroll av personal inom fritidsverksamhet

Lag om registerkontroll av personer som ska arbeta med barn (2013:852) innebär en skyldighet för den som erbjuds anställning, ett uppdrag eller en praktiktjänstgöring inom vissa verksamheter att på begäran visa upp ett utdrag ur belastningsregistret, om arbetet som ska utföras innebär direkt eller regelbunden kontakt med barn. Arbetsgivaren har inte rätt att behålla utdraget eller ta en kopia av det. Lagstiftningen ger arbetsgivaren endast rätt att göra en anteckning om att utdraget har visats upp.

En granskning har genomförts för att bedöma om nämnderna hanterar registerkontroll av personal i enlighet med lagstiftning och avtal. I stadsdelsområdet stadsdelsnämnden finns två fritidsgårdar som drivs på entreprenad.

I det avtal som upprättats med entreprenörerna framgår att personal som avser att utföra uppdrag inom fritidsverksamhet ska lämna utdrag ur belastningsregistret till stadsdelsförvaltningen innan personal tillträder uppdraget. Det bör dock noteras att stadsdelsnämnden enligt lagstiftningen endast har rätt att göra en notering om att registerutdrag visats upp.

Enligt stadsdelsnämnden tillfrågas entreprenören i samband med avtalsuppföljning om registerkontroll av personal genomförts. Denna kontroll finns inte dokumenterad.

Revisionskontorets granskning visar att Skärholmen stadsdelsnämnd inte genomför någon uppföljning av utförarens registerkontroll av personal. Stadsdelsnämnden bör förbättra dokumentation av uppföljningen samt säkerställa att avtalet med utföraren följer gällande lagstiftning avseende begäran om registerutdrag.

Kontoanalys, uppföljning samt manuella betalningar

En uppföljande granskning har genomförts av föregående års granskning avseende förtroendekänsliga poster. Då nämnden föregående år bedömdes ha god kontroll har endast en verifierande granskning genomförts. Granskningen visade inte på några brister.

Granskningen av manuella betalningar visar att nämnden saknar rutiner med angivna kontroller och att inte några specifika kontroller genomförs. I mån av tid genomförs stickprovskontroller. Den verifierande granskningen visade bland annat på brister i kontrollen av egna utlägg då det saknas underlag för attestering.

Mot bakgrund av ovanstående granskningsmoment bedöms att den interna kontrollen avseende kontoanalys som i huvudsak tillräcklig. Den interna kontrollen i de manuella utbetalningarna bedöms inte vara helt tillräcklig. Nämnden bör ta fram rutiner där det framgår vilka kontroller som ska genomföras avseende manuella utbetalningar. Vidare bör nämnden säkerställa att attest sker av underlaget för manuella utbetalningar.

Lönerutin med fokus på löneskulden

Granskning har skett av nämndens rutiner för att minimera risken för att löneskulder uppkommer. Granskningen har även omfattat nämndens rutiner då en löneskuld uppkommer.

Granskningen visar att nämnden genomför platsbesök på ett antal enheter för att säkerställa den interna kontrollen avseende lönehantering. Som stöd för att genomföra kontroller används den checklista som tagits fram av serviceförvaltningen. Löneskulder stäms av löpande.

Mot bakgrund av ovanstående granskningsmoment bedöms att den interna kontrollen avseende sådana faktorer som påverkar löneskulden som i huvudsak tillräcklig.

Utbetalningar till externa utförare avseende HVB-hem
Granskning har genomförts av om den interna kontrollen är tillräcklig i samband med utbetalning av ersättning till externa utförare inom hem för vård och boenden (HVB).

Granskningen visar att nämnden har en strukturerad rutin och arbetssätt för att säkerställa att fakturor överensstämmer med avtal och beslutad insats. Vidare visar granskningen att det finns en tydlig roll- och ansvarsfördelning inom förvaltningen avseende vem som ska genomföra kontroll av inkomna fakturor.

Den verifierande granskningen visar att det pris som faktureras överensstämde med det pris som fanns angivet i Paraplysystemet

Sammanfattningsvis görs bedömningen att den interna kontrollen avseende utbetalning av ersättningar till externa utförare är tillräcklig.

Granskning av kundfakturering avseende barnomsorgsavgifter

En granskning har genomförts av kundfakturering avseende barnomsorgsavgifter. I granskningen ingick servicenämnden och samtliga stadsdelsnämnder. Granskningen visar att nämnden har utsedda köhandläggare för hanteringen av barnomsorgsavgifter. Nämnden upprättar och följer upp avbetalningsplaner längre än sex månader samt obetalda fakturor. Det finns tydliga riktlinjer och rutiner för uppsägning av plats. Den sammantagna bedömningen är att den interna kontrollen av kundfakturering avseende barnomsorgsavgifter är tillräcklig.

Bilaga 2 - Uppföljning av lämnade rekommendationer

Gransk- ningsår	Rekommendation	Åtgärdat			Kommentar	Följs upp
		Ja	Delvis	Nej		
P 4/ 2016	Idrott kultur och mångfald – barn och ungdomar (nr 4, 2016) Nämnden rekommenderas att samordna en strukturerad och kontinuerlig samverkan med olika lokala kulturaktörer. Vidare rekommenderas nämnden att utveckla uppföljningen för de prioriterade målgrupperna för att säkerställa ett rikt utbud som är tillgängligt för alla. Nämnden bör även utveckla kommunikationen för att skapa en mer målgruppsinriktad och samordnad kommunikation.	X			Nämnden har utökat samarbetet med bland annat kulturskolan och biblioteken för att nå fler grupper och utöka möjligheten till att uppleva kulturaktiviteter. Skärholmens ungdomsråd ger Skärholmens ungdomar ytterligare en kanal för inflytande och utnämndes till årets ungdomsråd 2016. Ungdomsrådet deltar i olika forum med förvaltningen. Fritidsverksamheten har utvärderat den satsning som riktades till funktionsnedsatta med start under hösten 2015.	
ÅR 2015	Anhörig utför hemtjänst Nämnden bör säkerställa att verksamhetsuppföljningarna dokumenteras samt att göra en samlad bedömning av identifierade brister och de åtgärder som krävs av utföraren. Vidare behöver nämnden utveckla samverkan och återkopplingen mellan individ- och verksamhetsuppföljningen.	X			Förvaltningen har tagit fram en rutin för hur samverkan och återkopplingen mellan individ- och verksamhetsuppföljningen ska ske. I samband med tertialrapportering sker en avstämning som innebär att de individer som har insatser hos de verksamheter som granskats under tertialen följs upp.	
ÅR 2015	Lönstillägg/ob/jour/beredskap Nämnden rekommenderas att införa kontroller av att lönstillägg avslutas i tid och att enheterna dokumenterar de kontroller som genomförs i samband med lönehanteringen.	X			Nämnden har delvis har vidtagit lämpliga åtgärder för de tidigare lämnade rekommendationerna avseende lön. Dock bör nämnden säkerställa att samtliga enheter följer stadens anvisningar avseende ”Att göra inför löneutbetalningen”.	

Gransk- ningsår	Rekommendation	Åtgärdat			Kommentar	Följs upp
		Ja	Delvis	Nej		
ÅR 2016	<p>Registerkontroll av personal inom fritidsverksamhet Granskning visar att Skärholmen stadsdelsnämnd inte genomför någon uppföljning av utförarens registerkontroll av personal. Stadsdelsnämnden bör förbättra dokumentation av uppföljningen samt säkerställa att avtalet med utföraren följer gällande lagstiftning avseende begäran om registerutdrag.</p>					2017
ÅR 2016	<p>Kontoanalys, uppföljning samt manuella betalningar Nämnden bör ta fram rutiner där det framgår vilka kontroller som ska genomföras avseende manuella utbetalningar. Vidare bör nämnden säkerställa att attest sker av underlaget för manuella utbetalningar.</p>					2017

Bilaga 3 - Bedömningskriterier

Revisionskontorets bedömningskriterier

För avsnitten Verksamhetens ändamålsenlighet och ekonomi och Intern kontroll används följande bedömningar:

<i>Tillfredsställande/Tillräcklig</i>	Kriterierna är i allt väsentligt uppfyllda
<i>Inte helt tillfredsställande/ Inte helt tillräcklig</i>	Brister finns som måste åtgärdas
<i>Inte tillfredsställande/ Inte tillräcklig</i>	Väsentliga brister finns som måste åtgärdas omgående

För avsnittet Bokslut och räkenskaper gäller följande bedömningar:

Rättvisande, Inte helt rättvisande eller Inte rättvisande

Verksamhetens ändamålsenlighet och ekonomi

Att verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt innebär att nämnden har uppnått kommunfullmäktiges mål samt följt de beslut, riktlinjer gällande lagstiftning och andra föreskrifter som gäller för verksamheten. Bedömningen avser såväl genomförandet som resultatet av verksamheten.

- Nämndens resultat lever upp till fullmäktiges mål, beslut, och riktlinjer.
- Nämnden genomfört sitt uppdrag med tillgängliga resurser.
- Nämndens verksamhet har bedrivits enligt gällande lagar, föreskrifter, riktlinjer m.m.
- Nämnden har haft en styrning och uppföljning mot mål och beslut.

Intern kontroll

Den interna kontrollen är en process som utförs av nämnd, förvaltningsledning och personal. Den är en integrerad del i verksamhetens styrning och uppföljning. Processen säkerställer, med en rimlig grad av säkerhet, att verksamheten drivs effektivt, att lagar, förordningar och andra regler följs samt att en tillförlitlig finansiell redovisning och rättvisande rapportering om verksamheten lämnas.

- Nämnden genomför årligen en riskanalys som fångar upp väsentliga risker samt hur de ska hanteras för att minimera risken för att verksamhetens mål inte uppnås.
- Nämndens organisation har en tydlig fördelning av ansvar och befogenheter som bidrar till att stödja verksamheten och att förhindra avsiktliga och oavsiktliga fel samt oegentligheter.
- Nämndens verksamhetsplan överensstämmer med fullmäktiges beslut om mål, uppdrag och budget. Nämnden har för varje verksamhetsområde fastställt mätbara/uppfoljningsbara mål för ekonomi och verksamhet.
- Nämnden följer kontinuerligt och systematiskt upp ekonomi, verksamhet och kvalitet, såväl för verksamhet i egen regi som för sådan som uppdragits åt annan att utföra, analyserar väsentliga avvikelser samt vidtar åtgärder vid behov.
- Nämnden har ett fungerande informations- och kommunikationssystem för styrning, kontroll och uppföljning av verksamheten.
- Nämnden har riktlinjer och rutiner som bidrar till att säkerställa att verksamhetens mål uppfylls och att föreskrifter följs.
- Nämnden följer upp den interna kontrollen systematiskt och regelbundet för att säkra att den fungerar på ett betryggande sätt.

Bokslut och räkenskaper

Nämndens redovisning är upprättad enligt lagstiftning och god redovisningssed så att räkenskaperna ger en rättvisande bild av resultat och ställning.

- Nämndens bokslut är rättvisande.
- Nämndens räkenskaper är upprättade enligt kommunala redovisningslag och god redovisningssed.

The Capital of Scandinavia

Årsredogörelse 2016

Stadsrevisionen

Stockholms
stad

Vårt uppdrag

På fullmäktiges uppdrag har vi granskat all verksamhet som bedrivs av Stockholm stads nämnder, bolag och stiftelser i den omfattning som följer av god revisions-sed. I granskningen har ingått att pröva om verksamheten inom nämnder, bolag och stiftelser sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfreds-ställande sätt, om räkenskaperna är rättvisande och om den interna kontrollen är tillräcklig. Granskningen sker i enlighet med kommunallagen, aktiebolagslagen, stiftelselagen, kommunala redovisningslagen och annan speciallagstiftning samt enligt stadens revisionsreglemente.

Vi är indelade i tre revisorsgrupper med ansvar för olika revisionsområden. Revisorsgrupp 1 ansvarar i huvudsak för kommunstyrelsen samt samordnar kon-cern- och bolagsgranskning. Revisorsgrupp 2 granskar stadens facknämnder och revisorsgrupp 3 granskar i huvudsak stadsdelsnämnderna.

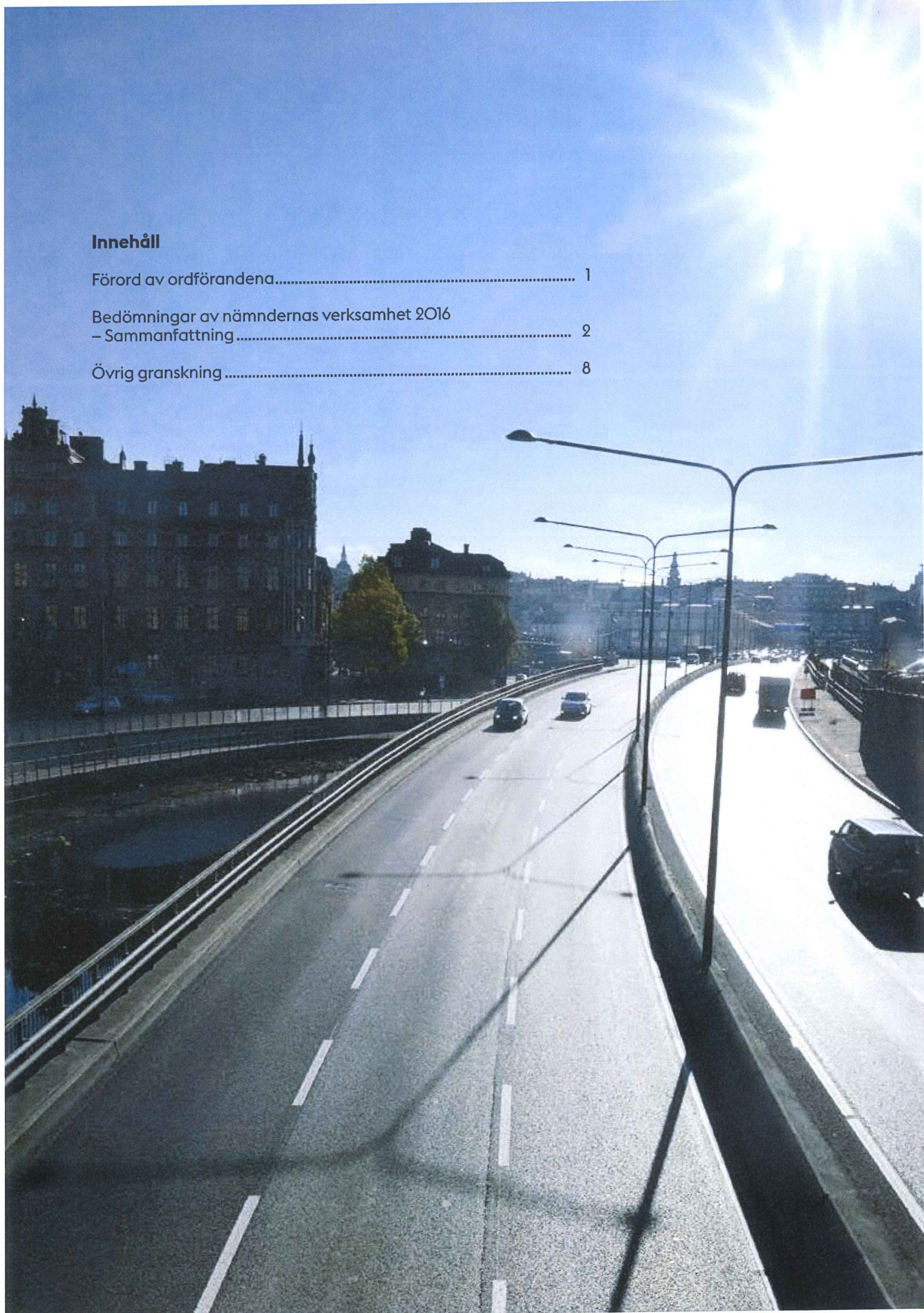
Våra granskningar sammanfattas i *årsrapporter* för nämnder och *gransk-ningspromemorior* för bolagsstyrelser. Större granskningar redovisas i sär-skilda *projektrapporter*. En samlad bild av årets granskningar redovisas i denna *årsredogörelse*.

Den årliga granskningen redovisas till kommunfullmäktige i *revisionsberät-telse* för respektive nämnd där uttalande om ansvarsfrihet görs som underlag för fullmäktiges ansvarsprövning. Lekmannarevisorernas *granskningsrapport* för respektive bolag överlämnas till fullmäktige och bolagsstyrelsen/bolagsstämman.

Innehåll

Förord av ordförandena.....	1
Bedömningar av nämndernas verksamhet 2016 – Sammanfattning	2
Övrig granskning	8

Förord av ordförandena

Vi revisorer har, på kommunfullmäktiges uppdrag, granskat samtliga nämnder och bolag i den omfattning som följer av god revisionsred.

Vi kan konstatera att flertalet av stadens verksamheter bidrar till måluppfyllelse vad gäller fullmäktiges mål. Flertalet nämnder har också en god styrning, kontroll och uppföljning av sin verksamhet och det finns en följsamhet mot lagstiftning och god redovisningsred vad gäller nämndernas räkenskaper. Vissa avvikelser finns bland annat vad gäller intern kontroll på områden som upphandling, föreningsbidrag, informationssäkerhet och förebyggande arbete gällande svart arbetskraft. Det finns också utvecklingsområden inom socialtjänst, lokalförsörjning och stadsbyggnad. Inom stadens bolag råder god ordning.

För staden som helhet bedömer vi att två av fyra inriktningsmål är uppfyllda. Redovisningen av måluppfyllelsen kan dock utvecklas genom analyser av hur genomförda aktiviteter bidragit till måluppfyllelsen. Föregående år noterade vi en fortsatt negativ utveckling av resultaten för elever med mindre gynnsamma socioekonomiska förutsättningar. Trots genomförda satsningar fortsätter resultatspridningen mellan skolor att öka. Det är viktigt att utbildningsnämnden säkerställer att beslutade strategier och aktiviteter bidrar till att minska kunskapskillnaderna.

Under 2016 har bostadsbyggandet varit ett fortsatt prioriterat område. För flertalet årsmål kopplade till verksamhetsmålet Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande är resultatet bättre än fullmäktiges årsmål för 2016 och högre än utfallet för 2015. Vi kan dock notera att för antal färdigställda studentbostäder har årsmålet inte nåtts.

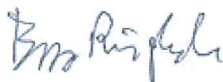
Liksom föregående år kan vi notera att planerade investeringar inte genomförts i den omfattning som budgeterats, vilket anges framför allt bero på tidsförskjutningar. Det är därför viktigt med en analys och redovisning av vilka konsekvenser dessa tidsförskjutningar får för stadens ekonomi och finansiering.

I denna årsredogörelse gör vi en kortfattad sammanfattning av granskningen för kommunstyrelsen, nämnder och bolag. Framför allt kommenteras granskning där avvikelser finns och där förbättringsområden har identifierats.

Ulf Bourker Jacobsson
Ordförande grupp 3

Bosse Ringholm
Ordförande grupp 1

Michael Santesson
Ordförande grupp 2

**Sammanfattning
av bedömningar av
nämndernas
verksamhet 2016**

Samlad bedömning

Vi har för år 2016 granskat om verksamheten inom kommunstyrelsen och övriga nämnder sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, om räkenskaperna är rättvisande och om den interna kontrollen är tillräcklig. Under året har vi också besökt flera av stadens nämnder för att informera om stadsrevisionens uppdrag samt nämndernas ansvar.

När det gäller stadens bolag har lekmannarevisorerna granskat om bolagens verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om den interna kontrollen är tillräcklig.

Generella kriterier för granskning och bedömningar liksom det samlade resultatet av gjorda bedömningar, framgår av upprättade årsrapporter. Utöver årsrapporterna har också ett antal projekt-rapporter tagits fram under året, vilka sammanfattas i denna årsredogörelse.

Kommunfullmäktige har fastställt fyra inriktningsmål som är verksamhetsövergripande och gäller samtliga nämnder och bolag. De beslutade inriktningsmålen är:

- Ett Stockholm som håller samman
- Ett klimatsmart Stockholm
- Ett ekonomiskt hållbart Stockholm
- Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Utifrån fastställda inriktningsmål har kommunfullmäktige beslutat om 26 verksamhetsmål som konkretiserar de övergripande målen. Kopplat till verksamhetsmålen har fullmäktige fastställt ett antal indikatorer. Utöver verksamhetsmålen har sex finansiella mål fastställts.

Vi har vid den årliga granskningen av stadens nämnder och bolag bedömt i vilken omfattning de bidragit till att uppnå kommunfullmäktiges verksamhetsmål. Detta har bl.a. skett genom att vi har granskat hur nämnder och bolag har arbetat med kommunfullmäktiges verksamhetsmål med tillhörande indikatorer och aktiviteter. Målbedömningar per nämnd och bolag utvecklas i res-

pektive nämnds årsrapport och respektive bolags granskningspromemoria.

Sammantaget bedömer stadsrevisionen att kommunstyrelsen delvis bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och tillfredsställande sätt. Bedömningen grundar sig på att två av de fyra inriktningsmålen som kommunfullmäktige fastställt är uppfyllda. Vi bedömer att inriktningsmålen *Ett klimatsmart Stockholm* och *Ett ekonomiskt hållbart Stockholm* har uppnåtts. Inriktningsmålen *Ett Stockholm som håller samman* och *Ett demokratiskt hållbart Stockholm* uppnås delvis. Från ekonomisk synpunkt har verksamheten bedrivits på ett tillfredsställande sätt. Den interna kontrollen bedöms ha varit tillräcklig.

Stadsrevisionens samlade bedömning är att stadens årsredovisning i allt väsentligt uppfyller kraven på rättvisande räkenskaper och är upprättad enligt god redovisningssed. Utifrån genomförd granskning av nämndernas bokslut för år 2016 bedöms alla nämnder utom en ha rättvisande räkenskaper. Samtliga bolag bedöms ha rättvisande redovisning.

Stadsrevisionens bedömning är att resultatet i årsredovisningen är förenligt med de finansiella mål som fullmäktige fastställt. Stadsrevisionen konstaterar att samtliga sex finansiella mål har uppnåtts.

Vi tillstyrker att kommunfullmäktige beviljar samtliga nämnder och dess ledamöter ansvarsfrihet för nämndernas verksamhet år 2016.

Nämndernas verksamhet

Vår granskning av Stockholms stads nämnder visar sammantaget att verksamheterna, i allt väsentligt, bedrivits på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, att den interna kontrollen är tillräcklig och att räkenskaperna är rättvisande. Undantagna är fastighetsnämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden avseende kulturförvaltningen, kyrkogårdsnämnden, överförmyndarnämnden, utbildningsnämnden samt stadsdelsnämnderna Skarpnäck och Älvsjö, vilka kommenteras under respektive revisorsgrupp.

Revisorsgrupp 1

Revisorsgrupp 1 granskar kommunstyrelsen, servicenämnden, skönhetsrådet och valnämnden samt samordnar koncern- och bolagsgranskning. Gruppen behandlar också granskningar där det finns ett samband på kommunövergripande nivå samt där det finns behov av samordning eller likformighet när det gäller nämndernas verksamhet.

När det gäller kommunstyrelsens egen verksamhet, servicenämnden, skönhetsrådet och valnämnden är vår bedömning att dessa har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

När det gäller kommunstyrelsens styrning, uppföljning och kontroll på en kommunövergripande nivå hänvisas till avsnittet ovan avseende den samlade bedömningen samt kommunstyrelsens årsrapport.

Revisorsgrupp 2

Revisorsgrupp 2 granskar exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, kyrkogårdsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, avfallsnämnden samt utbildningsnämnden.

Vi bedömer sammantaget att nämnderna i allt väsentligt har bedrivit verksamheten på ett ända-

målsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Nämndernas interna kontroll har varit tillräcklig och räkenskaperna är i allt väsentligt rättvisande. Några avvikelser finns, vilka kommenteras nedan.

Vad gäller *utbildningsnämnden* bedömer vi att nämnden inte helt har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt tillfredsställande sätt. Bland annat nås inte kunskapsmålen inom grundskolan för andelen elever behöriga till nationella program och andelen elever som uppnått målen i alla ämnen. Även inom gymnasieskolan nås inte väsentliga kunskapsmål. Dessutom fortsätter resultatspridningen att öka mellan skolor utifrån elevernas socioekonomiska förutsättningar, trots att utbildningsnämnden genomfört satsningar. Ett fåtal av de mål som handlar om elevernas trygghet, studiero och inflytande inom grund- och gymnasieskolan har uppnåtts helt.

Vi bedömer att *fastighetsnämndens* ekonomiska resultat inte är tillfredsställande. Bedömningen baseras på att budgeten har överskridits. Vidare bedöms att nämndens interna kontroll inte har varit helt tillräcklig. Detta beror bland annat på brister i prognosarbetet, följsamhet till kraven i lag om offentlig upphandling (LOU) och stadens riktlinjer för direktupphandling samt i styrning avseende renoveringar/ombyggnationer av kulturlokaler.

För *trafiknämnden* bedöms att den interna kontroll till stor del har varit tillräcklig, men behöver stärkas vad gäller riskanalyser och förebyggande arbete gällande oegentligheter och förtroendeskadligt beteende.

Vad gäller *idrottsnämnden* bedöms att den interna kontrollen inte har varit helt tillräcklig. Bedömningen grundas på brister i hanteringen av föreningsbidrag i form av investeringsbidrag och idrottsbonus samt bristande följsamhet till kraven i LOU och stadens riktlinjer för direktupphandling.

För *kyrkogårdsnämnden* bedömer vi att nämndens bokslut och räkenskaper inte är helt rättvisande, vilket beror på att utgifter på 4,7 mnkr avseende investeringar felaktigt har bokförts som driftskostnader. Därmed ger balans- och resultaträkningen inte en helt rättvisande bild.

Vi bedömer att den interna kontrollen vid *kulturnämnden avseende kulturförvaltningen* inte har varit helt tillräcklig. Bedömningen baseras på brister i efterlevnad av regler i LOU och stadens riktlinjer för direktupphandling, bristande redovisning av förtroendekänsliga poster samt brister i uppföljning av projekt och erhållna bidrag.

Vi bedömer att *exploateringsnämndens* interna kontroll i huvudsak har varit tillräcklig. Dock, mot bakgrund av de senare årens överskott inom investeringsverksamheten, behöver nämnden utveckla pla-

nering och styrning av sina investeringar samt även analysera de konsekvenser budgetavvikelserna kan ge ur ett flerårigt perspektiv.

För övriga nämnder har vi inte noterat några avvikelser som påverkar våra bedömningar. En sammanställning av våra bedömningar för samtliga nämnder redovisas på sidan 7.

Revisorsgrupp 3

Revisorsgrupp 3 granskar samtliga stadsdelsnämnder, socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden, äldre- och överförmyndarnämnden.

Vi bedömer sammantaget att nämnderna i allt väsentligt har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Nämndernas interna kontroll har varit tillräcklig och räkenskaperna är i allt väsentligt rättvisande. Några avvikelser finns, vilka kommenteras nedan.

Vad gäller *överförmyndarnämnden* bedöms att nämndens ekonomiska och verksamhetsmässiga resultat inte är tillfredsställande. Bedömningen grundar sig på att nämnden redovisar ett budgetunderskott och en bristande måluppfyllelse för nämndens kärnverksamhet. Bristen avser tillsynen av gode män och förvaltare samt arbetet med att verkställa entledigande och byte av ställföreträdare. Vidare bedöms att nämndens interna kontroll inte

har varit tillräcklig. Det gäller bland annat brister i tillsyn och lämplighetsprövningen av gode män för ensamkommande barn samt en bristande följsamhet till stadens anvisningar avseende arbetet med den interna kontrollen. Nämnden har i delar vidtagit åtgärder utifrån tidigare lämnade rekommendationer, och årets granskningar indikerar att det har skett en förbättring jämfört med tidigare år. Detta gäller registreringen och hanteringen av allmänna handlingar, där nya rutiner tagits fram och nytt system för registrering införts.

För *Skarpnäcks stadsdelsnämnd* bedömer vi att nämndens interna kontroll inte är helt tillräcklig. Det gäller att brister noterats avseende styrning och uppföljning av boendeinsatser för ensamkommande barn, handläggning och dokumentation i enlighet med DUR (instrument för utredning, bedömning och uppföljning) för personer med funktionsnedsättning samt samverkan med Stockholms Trygghetsjour.

Vad gäller *Älvsjö stadsdelsnämnd* bedöms att den interna kontrollen inte är helt tillräcklig. Bedömningen bygger på att brister noterats avseende det systematiska kvalitetsarbetet inom individ- och familjeomsorgen, arbetet med informationssäkerhet utifrån stadens riktlinjer, arbetet med anhörigsstöd inom omsorgsverksamheterna samt redovisningen av förtroendekänsliga poster.

För övriga nämnder har vi inte noterat några avvikelser som påverkar våra bedömningar. En sammanställning av våra bedömningar för samtliga nämnder redovisas på sidan 7.

Stadshuskoncernens bolag

Revisionskontoret har upprättat 17 granskningspromemorior för bolagen som underlag till lekmannarevisorernas granskningsrapporter. Lekmannarevisorerna har i enlighet med aktiebolagslagens 10 kap 14 § lämnat sina granskningsrapporter (52 stycken) till bolagsstyrelserna för vidare befordran till årsstämmorna.

Lekmannarevisorerna har inte i någon granskningsrapport riktat kritik mot styrelsen eller VD. Under avsnitt Stadens bolag återfinns en översiktlig redovisning av lekmannarevisorernas granskningar.

Kommunalförbund

Revisionen av Storstockholms brandförsvärförbund utförs av fyra förtroendevalda revisorer. Revisorerna biträds av en revisionsbyrå. Revisorerna har lämnat sin revisionsberättelse samt redogörelse för år 2016.

Stiftelser

Kommunfullmäktige utser ledamöter och revisorer i Stiftelsen Hotellhem, Skärgårdsstiftelsen, Stiftelsen Stockholms sjöfartshotell, Stiftelsen Barnens dag, Stiftelsen Stockholms läns äldrecentrum, Stiftelsen Tyrestaskogen samt Stiftelsen Handelshögskolan. Stiftelserna är självständiga och ingår inte i stadens årsbokslut. För varje stiftelse lämnar de förtroendevalda revisorerna en revisionsberättelse.

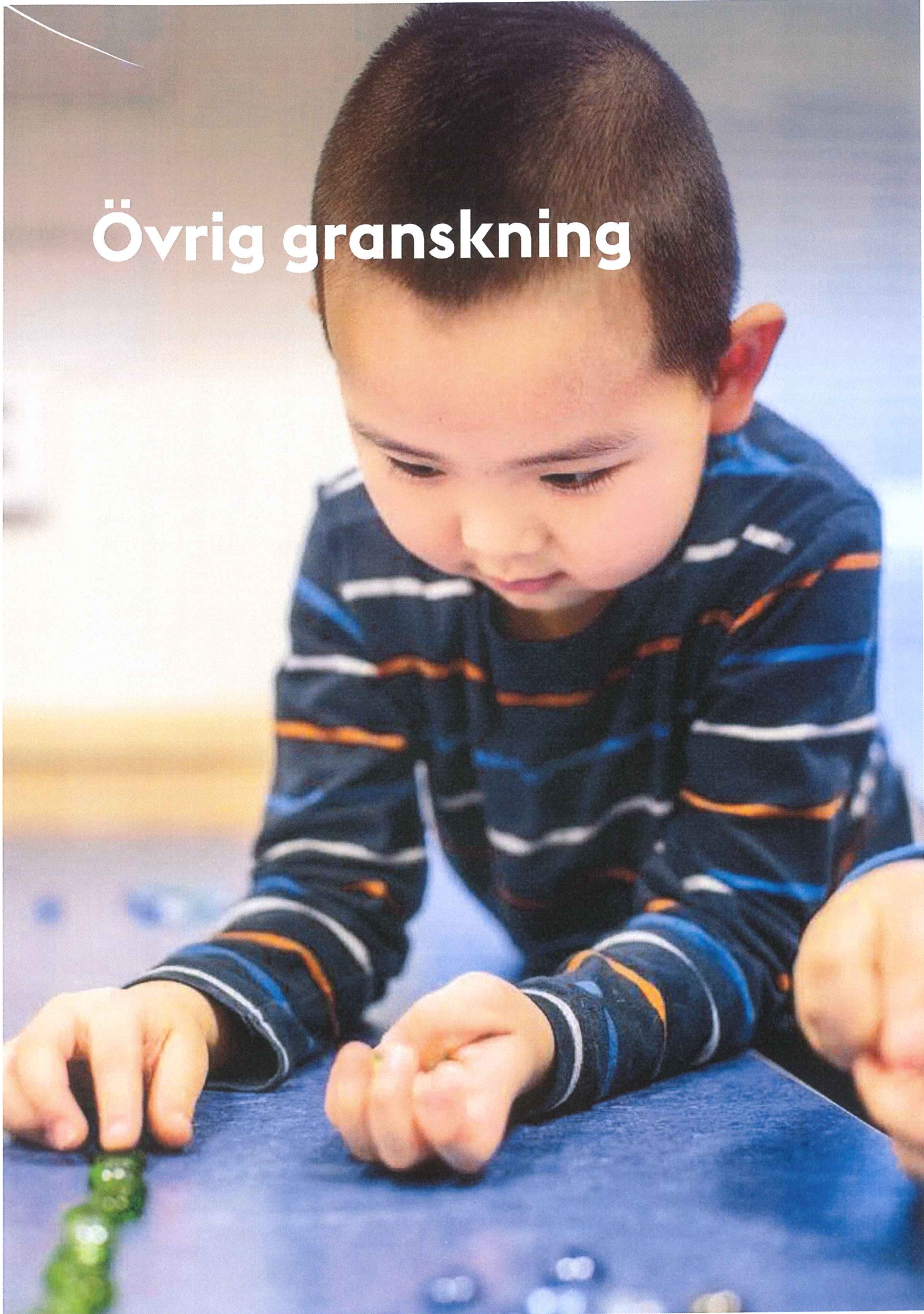
Revisorernas bedömningar av facknämndernas verksamhet under år 2016

Nämnd	Verksamhetens ändamålsenlighet och ekonomi	Intern kontroll	Bokslut och räkenskaper
Kommunstyrelsen – egen verksamhet	▶ Tillfredsställande	▶ Tillräcklig	▶ Rättvisande
Servicenämnden	▶ Tillfredsställande	▶ Tillräcklig	▶ Rättvisande
Exploateringsnämnden	▶ Tillfredsställande	▶ Tillräcklig	▶ Rättvisande
Fastighetsnämnden	▶ Inte helt tillfredsställande (ekonomi)	▶ Inte helt tillräcklig	▶ Rättvisande
Idrottsnämnden	▶ Tillfredsställande	▶ Inte helt tillräcklig	▶ Rättvisande
Kulturnämnden – avseende kulturförvaltningen	▶ Tillfredsställande	▶ Inte helt tillräcklig	▶ Rättvisande
Kulturnämnden – avseende stadsarkivet	▶ Tillfredsställande	▶ Tillräcklig	▶ Rättvisande
Kyrkogårdsnämnden	▶ Tillfredsställande	▶ Tillräcklig	▶ Inte helt rättvisande
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	▶ Tillfredsställande	▶ Tillräcklig	▶ Rättvisande
Stadsbyggnadsnämnden	▶ Tillfredsställande	▶ Tillräcklig	▶ Rättvisande
Trafiknämnden	▶ Tillfredsställande	▶ Tillräcklig	▶ Rättvisande
Avfallsnämnden	▶ Tillfredsställande	▶ Tillräcklig	▶ Rättvisande
Utbildningsnämnden	▶ Inte helt tillfredsställande (verksamhet)	▶ Tillräcklig	▶ Rättvisande
Arbetsmarknadsnämnden	▶ Tillfredsställande	▶ Tillräcklig	▶ Rättvisande
Socialnämnden	▶ Tillfredsställande	▶ Tillräcklig	▶ Rättvisande
Äldrenämnden	▶ Tillfredsställande	▶ Tillräcklig	▶ Rättvisande
Överförmyndarnämnden	▶ Inte helt tillfredsställande	▶ Inte helt tillräcklig	▶ Rättvisande

Revisorernas bedömningar av stadsdelsnämndernas verksamhet under år 2016

Nämnd	Verksamhetens ändamålsenlighet och ekonomi	Intern kontroll	Bokslut och räkenskaper
Bromma	▶ Tillfredsställande	▶ Tillräcklig	▶ Rättvisande
Enskede-Årsta-Vantör	▶ Tillfredsställande	▶ Tillräcklig	▶ Rättvisande
Farsta	▶ Tillfredsställande	▶ Tillräcklig	▶ Rättvisande
Hägersten-Liljeholmen	▶ Tillfredsställande	▶ Tillräcklig	▶ Rättvisande
Hässelby-Vällingby	▶ Tillfredsställande	▶ Tillräcklig	▶ Rättvisande
Kungsholmen	▶ Tillfredsställande	▶ Tillräcklig	▶ Rättvisande
Norrmalm	▶ Tillfredsställande	▶ Tillräcklig	▶ Rättvisande
Rinkeby-Kista	▶ Tillfredsställande	▶ Tillräcklig	▶ Rättvisande
Skarpnäck	▶ Tillfredsställande	▶ Inte helt tillräcklig	▶ Rättvisande
Skärholmen	▶ Tillfredsställande	▶ Tillräcklig	▶ Rättvisande
Spånga-Tensta	▶ Tillfredsställande	▶ Tillräcklig	▶ Rättvisande
Södermalm	▶ Tillfredsställande	▶ Tillräcklig	▶ Rättvisande
Älvsjö	▶ Tillfredsställande	▶ Inte helt tillräcklig	▶ Rättvisande
Östermalm	▶ Tillfredsställande	▶ Tillräcklig	▶ Rättvisande

Övrig granskning

Den årliga granskningen består av grundläggande granskning och fördjupad granskning. Fördjupade granskningar genomförs ofta som särskilda projekt. Projekten kan beröra en eller flera nämnder och bolag. Samtliga revisionsprojekt som genomförts under revisionsåret 2016 framgår översiktligt i detta kapitel. Det genomförs också ett antal fördjupade granskningar per nämnd och bolag som redovisas i årsrapporten för respektive nämnd samt granskningspromemorian för respektive bolag. Några av de dessa fördjupningar redovisas nedan.

Barn och unga

Ökade kunskapsskillnader i skolan

Utbildningsnämnden ska, enligt budget 2016, ha en aktiv roll vad gäller stadens krafttag mot segregationen. Utbildningsklyftan ska minska och likvärdigheten i skolan ska stärkas. Stadsrevisionen har genomfört en granskning av utbildningsnämndens arbete för att minska kunskapsskillnader i stadens grundskolor. Granskningen visar att utbildningsnämnden inte i tillräcklig utsträckning säkerställer att beslutade strategier och aktiviteter bidrar till att minska kunskapsskillnaderna. För att vidareutveckla verksamheten bör det systematiska kvalitetsarbetet ske mer löpande. Uppföljningen och utvärderingen behöver stärkas för att kunna styra resurser mot rätt insatser. Åtterrapporeringen till utbildningsnämnden bör utvecklas för att nämnden ska kunna bedöma om genomförda aktiviteter för att minska kunskapsskillnaderna ger resultat.

Verksamhetsstöd till grundskolor

Enligt skollagen ska tilläggsbelopp lämnas till förskoleklass, grundskola och fritidshem inom fristående verksamheter som har elever med omfattande behov av särskilt stöd. Utbildningsnämnden har bestämt att regelverket också ska omfatta de kommunala grundskolorna. En granskning har skett av om det tilläggsbelopp som ges till skolor för elever med omfattande behov av särskilt stöd är utformat efter skollagens bestämmelser och om hand-

läggningsprocessen är effektiv. Granskningen visar bland annat att utbildningsnämndens uppföljning avseende verksamhetsstödet bör utvecklas. Uppföljningen av tilldelade medel inom ramen för verksamhetsstödet sker i begränsad utsträckning och det finns inte några dokumenterade rutiner som stöd för handläggningsprocessen.

Aktivitetsansvaret och arbetsmarknadsinsatser till unga

En granskning har genomförts av arbetet med det kommunala aktivitetsansvaret och arbetsmarknadsinsatser till unga arbetslösa. I granskningen ingick arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden samt stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta-Vantör och Spånga-Tensta. Granskningen visar att arbetsmarknadsnämnden och utbildningsnämnden erbjuder och följer upp insatser inom ramen för kommunala aktivitetsansvaret samt till unga arbetslösa. Uppföljningen kan dock utvecklas genom en övergripande utvärdering och analys av om insatserna inom jobbtorgens verksamhet ger effekter och motsvarar de behov som finns hos stadens unga arbetslösa 20–29 år. Vidare bör arbetsmarknadsnämnden tillsammans med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna tydliggöra stadsdelsnämndernas roll och ansvar i arbetet med kommunala aktivitetsansvaret samt skapa formella forum för samverkan.

Undervisningen på stadens fritidshem

Stadsrevisionen har genomfört en granskning av om utbildningsnämnden har skapat förutsättningar för eleverna att få den undervisning i fritidshemmen de har rätt till enligt skollagen. Granskningen visar att styrning och uppföljning av fritidshemmens verksamhet bör utvecklas. Mål och resultatindikatorer som berör fritidshemmens verksamhet finns i betydligt mindre omfattning jämfört med övrig skolverksamhet. Även det systematiska kvalitetsarbetet bör förstärkas genom att skolorna inkluderar sina fritidshem i arbetet samt att arbetet sker samlat och dokumenteras.

Styrning av mångfalden inom kulturskolan

En granskning har genomförts av om kulturskolans arbetssätt och verksamhet bidrar till att nå fler barn och unga i de stadsdelar och grupper där det idag är relativt få som deltar. Granskningen visar att kulturskolan genom sin verksamhet och arbetssätt har skapat förutsättningar att nå fler individer. Verksamheten har en medvetenhet kring kulturskolans uppdrag att nå fler och flera framgångsrika arbetssätt har identifierats. Kulturskolan samverkar aktivt med olika aktörer och har metoder för att följa upp och utvärdera sin verksamhet. Granskningen visar dock att det saknas en samlad bedömning och analys av arbete med att nå fler i de stadsdelar och bland de grupper där få deltar. Detta beror delvis på att indikatorer med direkt bäring på uppdraget saknas.

Barnkonventionen

Stadsrevisionen har följt upp tidigare revisionsrapport från 2012 angående stadens och nämndernas arbete för att säkerställa att FN:s barnkonvention tillämpas. Uppföljningen visar att arbetet med att säkerställa att FN:s barnkonvention tillämpas i stadens verksamheter har förbättrats sedan granskningen 2012. Stadsrevisionens rekommendationer är i huvudsak åtgärdade, men det återstår fortfarande visst arbete. Det gäller bland annat ett övergri-

pande styrdokument som bidrar till att säkerställa att barnets rättigheter genomsyrar samtliga nämnders arbets- och beslutsprocesser.

Socialtjänst

Ensamkommande flyktingbarn

En granskning har genomförts avseende boendeinsatser för ensamkommande barn och ekonomiska konsekvenser för staden (i form av ersättning från staten). Granskningen har omfattat socialnämnden, överförmyndarnämnden, arbetsmarknadsnämnden samt stadsdelsnämnderna Rinkeby-Kista, Skarpnäck och Södermalm. Granskningen visar att ansvaret mellan nämnderna i huvudsak är tydligt och att det finns en fungerande samverkan. Sammanfattningsvis bedöms dock att nämnderna inte har en helt tillräcklig styrning och uppföljning av boendeinsatser för ensamkommande barn eller tillräcklig uppföljning av de ekonomiska konsekvenserna. Upphandling av boendeplatser för barnen har delvis genomförts som direktupphandlingar. Vidare utförs inte någon systematisk och aktiv avtalsuppföljning samt seriositetskontroll av utförarna. Granskningen visar att majoriteten av de ensamkommande barnen inte har besökts de två första veckorna efter anvisning samt inte följts upp regelbundet av stadsdels-

Fakta

Revisionsrapporter

- 2016:06 Tryggt boende inom äldreomsorgen
- 2016:07 Ensamkommande flyktingbarn
- 2016:08 Lokalförsörjning skola och förskola
- 2016:09 Stadens investeringar
- 2016:10 Aktivitetsansvaret och arbetsmarknadsinsatser till unga
- 2017:01 Bostadsbyggandet – stadsbyggnadsprocessen

nämnderna. Det finns även en viss osäkerhet om vilken ersättning staden kommer att erhålla från Migrationsverket. Granskningen visar även att överförmyndarnämnden bör stärka tillsynen av gode män för ensamkommande barn och tydliggöra de gode männens ansvar.

Granskning av samverkan i missbruks- och beroendevården

Revisionen i Stockholms stad och Stockholms läns landsting har granskat hur staden och landstinget samverkar för att tillgodose behovet av vård, stöd och behandling för personer med missbruk/beroende. Stadsdelsnämnderna Spånga-Tensta, Skärholmen och Älvsjö, socialnämnden samt Stockholms läns sjukvårdsområde (SLSO) har ingått i granskningen. Granskningen visar att samverkan och samordning av vården för de som skrivs ut från den slutna vården till öppenvården respektive socialtjänsten måste utvecklas. Kommunikation mellan den slutna beroendevården och den öppna vården respektive socialtjänsten kan förbättras och rutin bör tas fram för informationsöverföring. Granskningen visar att samordnad individuell vårdplanering (SIP) bör upprättas i större utsträckning än idag. Vidare behöver intentionen med de integrerade mottagningarna ses över

och tydliggöras. Både inom landstingets beroendevård och inom stadens socialtjänst finns olika mått och indikatorer för att visa resultat från beroendevården respektive missbruksarbetet. Inga mått eller indikatorer är dock samordnade för att följas upp gemensamt eller samordnat, varken på aggregerad nivå eller på individnivå. Avsaknaden av gemensam uppföljning innebär att det inte finns någon samlad överblick och kunskap om vilka resultat olika samordnade insatser ger.

Kvalitetsledningssystem inom individ- och familjeomsorgen

En granskning har genomförts av om det bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete inom individ- och familjeomsorgen i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd. Granskningen har omfattat barn- och ungdomsverksamheten inom individ- och familjeomsorgen vid socialnämnden samt stadsdelsnämnderna Hägersten-Liljeholmen, Rinkeby-Kista, Älvsjö och Östermalm. Sammanfattningsvis bedöms att socialnämnden samt stadsdelsnämnder, förutom Älvsjö stadsdelsnämnd, bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete i enlighet med Socialstyrelsens riktlinjer. Samtliga granskade nämnder bör dock säkerställa att alla delar av det systematiska kvalitetsarbetet dokumenteras,

- 2017:02 Ökade kunskapsskillnader i skolan
- 2017:03 Dialogen med medborgarna i projektet Nya Slussen
- 2017:04 Granskning av samverkan i missbruks- och beroendevården
- 2017:05 Stadens skydd mot anlitande av svart arbetskraft

såväl ledningssystemets grundläggande uppbyggnad som det systematiska förbättringsarbetet. Det innebär att även arbetet med att planera och utföra riskanalyser, egenkontroller och hantera klagomål, synpunkter och rapporter bör dokumenteras samt vilka åtgärder som vidtagits med anledning av identifierade avvikelser.

Äldreomsorg

Tryggt boende inom äldreomsorgen

En granskning har genomförts av tryggt boende inom äldreomsorgen. Granskningen har omfattat äldrenämnden samt stadsdelsnämnderna Spånga-Tensta, Hässelby-Vällingby, Södermalm, Norrmalm och Hägersten-Liljeholmen. Granskningen visar att stadsdelsnämnderna arbetar för att äldre som inte beviljas bistånd till boende får annat stöd så att behovet av tryggare boende säkras. Stadsdelsnämnderna bör dock säkerställa att individuppföljningar sker i samtliga ärenden och dokumenteras. Riktlinjerna för bedömning av boendeinsatser bör förtydligas när det gäller kriterierna, för att vara ett stöd i handläggningen. Äldrenämnden bör även fungera som ett stöd i stadsdelsnämndernas arbete för att ta fram en rutin för att trygga att äldre som får avslag på ansökan om

särskilt boende erbjuds andra insatser. Detta för att säkerställa att arbetet bedrivs likvärdigt inom alla stadsdelsnämnderna.

Anhörigstöd inom äldreomsorg samt stöd och service till personer med funktionsnedsättning
En uppföljande granskning har genomförts avseende styrning och uppföljning av anhörigstöd inom verksamhetsområdena äldreomsorg samt stöd och service till personer med funktionsnedsättning. Granskningen har omfattat äldrenämnden, socialnämnden samt stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta-Vantör, Spånga-Tensta och Älvsjö. Sammanfattningsvis bedöms att nämndernas styrning och uppföljning av anhörigstöd kan utvecklas. Granskningen visar att stadsdelsnämnderna tillhåller de insatser som anges i stadens program för stöd till anhöriga. Det stöd som erbjuds är mer utvecklat till anhöriga inom äldreomsorgen än till anhöriga inom området stöd och service till personer med funktionsnedsättning. På grund av bristande uppföljning av anhörigstöd bedöms att stadsdelsnämnderna inte fullt ut säkerställer kvaliteten i det stöd som ges. Granskningen visar även att äldrenämnden och socialnämnden bör förtydliga stadens riktlinjer på vilket sätt en anhörig kan ansöka om stöd för egen del.

Stockholms Trygghetsjour

Stockholms Trygghetsjour ansvarar för att handlägga, bedöma och åtgärda akut uppkomna behov under jourtid. En uppföljning har gjorts av tidigare fördjupad granskning avseende Stockholms Trygghetsjour. Granskningen har förutom äldre-nämnden omfattat stadsdelsnämnderna Skarpnäck och Östermalm. Granskningen visar att samverkansformerna mellan Stockholms Trygghetsjour och stadsdelsnämnderna inte utvecklats sedan den tidigare granskningen. Det förekommer brister i informationsöverföringen vad gäller avvikelser, synpunkter och klagomål som fångas upp av Stockholms Trygghetsjour men avser stadsdelsnämnderna. Stadsdelsnämndernas hantering av inkomna ärende-rapporter visar på brister, då det för nära hälften av de granskade ärende-rapporterna saknades dokumentation över hanteringen hos berörda stadsdelsnämnder. Samtliga nämnder bör utveckla samverkansformerna kring Stockholms Trygghetsjourns verksamhet och vidta åtgärder för att säkerställa hanteringen av inkomna ärende-rapporter. Äldre-nämnden bör tydliggöra ärende-rapporternas roll i avvikelse-, klagomåls- och synpunktshanteringen.

Bostadsbyggande

Bostadsbyggande – stadsbyggnadsprocessen
Stadsrevisionen har genomfört en granskning av om exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden säkerställer att stadsbyggnadsprocessen är effektiv. Sammanfattningsvis bedöms att nämnderna bör utveckla stadsbyggnadsprocessen. I granskningen har framkommit exempel på områden där effektiviteten i processen bör förbättras. Det handlar främst om projektplanering, bemanning och arbetsfördelning. Projekt planeras utifrån realistiska tidplaner, vilket innebär att nästan inga tidplaner kan hållas och därmed inte blir styrande för projekten. Bemanningen i projekten är viktig för en effektiv process. Minimeras antal byten av projektmedarbetare blir oftast processen snabbare. Många detaljplaner har godkänts/antagits i stadsbyggnads-

nämnden i slutet av året, de senaste åren. För att få en jämnare arbetsfördelning är det rimligt att projektplaneringen ses över. I nuvarande situation där över hälften av alla detaljplaner beslutas i slutet av året finns risk att kvaliteten i handläggningen påverkas. För att klara bostadsmålen krävs fortsatt arbete med att utveckla processerna. Inom staden har flera olika utvecklingsprojekt påbörjats för att effektivisera delprocesserna.

Infrastruktur och fastigheter, m.m.

Lokalförsörjning, förskola och skola

I budget för 2016 anges att antalet förskole- och skolbarn i Stockholms stad ökar kraftigt de kommande åren. Takten i utbyggnaden av nya förskolor och skolor ska öka, vilket innebär utmaningar för stadens lokalförsörjning. En granskning har genomförts för att bedöma om ansvariga nämnders och styrelser planeringsprocess, avseende lokaler för förskolebarn och skolbarn, är ändamålsenlig och effektiv för att klara prognostiserad ökning av antalet barn och elever. I granskningen ingick kommunstyrelsen, exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, utbildningsnämnden, fastighetsnämnden, stadsdelsnämnderna Bromma och Hägersten-Liljeholmen samt Skolfastigheter i Stockholm AB. Granskningen visar att planeringsprocessen inte är tillräckligt ändamålsenlig och effektiv. Brister finns gällande samverkan avseende planering av förskolor och grundskolor. Detta gäller i första hand kontakter mellan exploaterings- och stadsbyggnadskontoren samt skola och förskola. För att klara prognostiserad ökning av antalet barn och elever måste samverkan mellan berörda parter struktureras i ett tidigt skede. De brister som noterats påverkar både prognostisering och planeringen av nya platser i förskola och grundskola. De senaste åren har en förbättring skett gällande samverkan, men den bör vara mindre personberoende, mer strukturerad och styrd av riktlinjer. Det är viktigt att berörda nämnder och styrelser säkerställer att det arbete som sker inom SAMS (Samordnad grundskoleplanering i Stockholm) sprids i hela organisationen.

Samverkan mellan kulturnämnden och fastighetsnämnden vid renoveringar/ ombyggnationer av kulturlokaler

En granskning har genomförts av fastighetsnämndens och kulturnämndens samverkan avseende planering och uppföljning av renoveringar/ombyggnationer av kulturlokaler. Granskningen har omfattat fyra större ombyggnadsprojekt. Bedömningen är att nämndernas planering och uppföljning av renoveringar/ombyggnationer inte är helt tillräcklig. Samtliga granskade projekt har utökats från utrednings-/inriktningsbeslut till genomförandebeslut avseende både ekonomi och tidplaner. Mer detaljerade utredningar bör göras före inriktningsbeslut för att säkerställa att nämnderna i ett tidigt skede får ett mer korrekt beslutsunderlag. Vad gäller samverkan fungerar den i stort tillfredsställande.

Investeringar

Stadens investeringar

Stadsrevisionen har granskat om stadens styrning av investeringsplaneringen är tillräcklig och hur investeringsvolymen påverkar stadens finansiella ställning på kort och lång sikt. Sammanfattningsvis visar granskningen att staden har kontroll över investeringsplaneringen på kort sikt, för att säkra

stadens finansiella ställning. På lång sikt kan den dock utvecklas avseende vilka konsekvenser planerade investeringar får för stadens ekonomi på 10 års sikt. Delar av investeringsprocessen kan förbättras exempelvis vad gäller analyser till budgetavvikelser och uppföljning av finansiella nyckeltal. Stadens redovisning till kommunstyrelsen och fullmäktige kan utvecklas när det gäller uppföljning av investeringar. På den totala nivån är redovisningen tillfredsställande men analyser till budgetavvikelser kan utvecklas genom att de ekonomiska konsekvenserna vid förskjutning i tid av projekten redovisas tydligare. Även metodiken för riskhantering kan stärkas genom att risker identifieras utifrån ett kostnads- eller tidsperspektiv. Reglerna för ekonomisk förvaltning kan förtydligas genom att ange ett lägsta belopp för när rapportering av överskridande till kommunfullmäktige ska ske.

Personal

Registerkontroll av personal inom fritidsverksamhet

Stadsrevisionen har genomfört en granskning vid stadsdelsnämnderna Hässelby-Vällingby, Spånga-Tensta, Skärholmen och Enskede-Årsta-Vantör för att bedöma om nämnderna hanterar register-

Fakta

Förtroendevalda revisorer 2015–2018

Håkan Apelkrona (MP)

Andreas Bjerke (C)

Ulf Bourker Jacobsson (M)

Barbro Ernemo (V)

Carolina Gomez Lagerlöf (S)

Birgitta Guntsch (M)

Susann Jensen-Engström (S)

Katarzyna Konkol Gullberg (Fi)

(fr.o.m. 2016-06-13)

Bengt Lagerstedt (M)

Sven Lindeberg (L)

Ulla-Britt Ling-Vannerus (M)

Eva Lundberg (MP)

Inge-Britt Lundin (L)

Amanj Mala-Ali (S)

Lars Riddervik (M)

Bosse Ringholm (S)

Gun Risberg (S)

kontroll av personal i enlighet med lagstiftning och avtal. Granskningen har omfattat personal inom fritidsverksamhet, fritids- och ungdomsgårdar, som bedrivs både i egen regi och på entreprenad. Granskningen visar att registerkontroll av personal inom fritidsverksamhet hanteras på olika sätt inom de granskade stadsdelsnämnderna. Bland annat görs inte anteckning om att registerutdraget har visats upp och kontroller genomförs av personal som redan har uppvisat registerutdrag. Kopior eller original av registerutdrag förvaras på förvaltningen, trots att arbetsgivaren inte har rätt att spara utdragen. Stadens vägledning för registerkontroll kan utvecklas med att tydliggöra vilka kontroller som ska göras av personal inom fritidsverksamhet.

Kommunikation

Dialogen med medborgarna i projektet Nya Slussen

Kommunfullmäktige har beslutat om generella mål, för stadsbyggnadsnämnden och exploateringsnämnden, när det gäller hantering av dialogen med medborgarna inom ramen för detaljplaneprocessen. Vidare har fullmäktige beslutat om generella riktlinjer för kommunikation i ett kommunikationsprogram. En granskning har genomförts av om

exploateringsnämndens dialog med medborgarna i projektet Nya Slussen sker enligt stadens riktlinjer och lagstiftning. Granskningen har även innefattat kommunstyrelsen utifrån dess samordnande roll och till viss del stadsbyggnadsnämnden som ansvarar för planprocesserna. Granskningen visar att dialogen sker enligt stadens riktlinjer och lagstiftning, men att den politiska styrningen av dialogen är relativt svag och bör stärkas. Det finns förvaltnings-specifika dokument som specificerar formerna för dialogen med medborgare, men merparten av dessa dokument är inte politiskt beslutade. Om dialogen ska vara ett reellt forum för medborgerligt inflytande, så som det framgår av stadens politiskt antagna mål, är det rimligt att formerna för dialogen beslutas av stadens förtroendevalda.

Upphandling och inköp

Direktupphandling

En granskning har genomförts av om det finns en tillräcklig kontroll som säkerställer att kraven i lag om offentlig upphandling (LOU) och stadens riktlinjer för direktupphandling följs. Granskningen har omfattat fastighetsnämnden, idrottsnämnden, kultur- och kyrkogårdsnämnden samt miljö- och hälsoskyddsnämnden. Granskningen visar att samt-

Michael Santesson (MP)
David Winks (KD)
Gunnar Ågren (V)

liga granskade nämnder, med undantag för miljö- och hälsoskyddsnämnden, inte har en tillräcklig intern kontroll för att säkerställa att LOU och stadens riktlinjer för direktupphandling följs. Brister som har noterats är bland annat att kraven i LOU på dokumentationsplikt för direktupphandlingar över 100 tkr inte har följts och att rutiner saknas som säkerställer att dokument i direktupphandlingar hålls ordnade vid förvaltningarna. Vidare har inte stadens riktlinjer följts om att ta in skriftliga offerter från minst tre leverantörer vid anskaffningar överstigande 30 tkr.

Oegentligheter

Stadens skydd mot anlitande av svart arbetskraft Stadsrevisionen har genomfört en granskning för att bedöma om fastighetsnämnden, AB Familjebostäder samt AB Stockholmshem vidtar tillräckliga åtgärder för att säkerställa att anlitade leverantörer inte använder svart arbetskraft. Sammanfattningsvis bedöms att de granskade verksamheterna behöver stärka det förebyggande skyddet mot anlitande av svart arbetskraft. Riktlinjer och anvisningar bör utvecklas som anger hur staden ska agera för att undvika att anlitade entreprenörer använder svart arbetskraft. De granskade bolagen och nämnden ställer krav att huvudentreprenörer ansvarar för att anli-

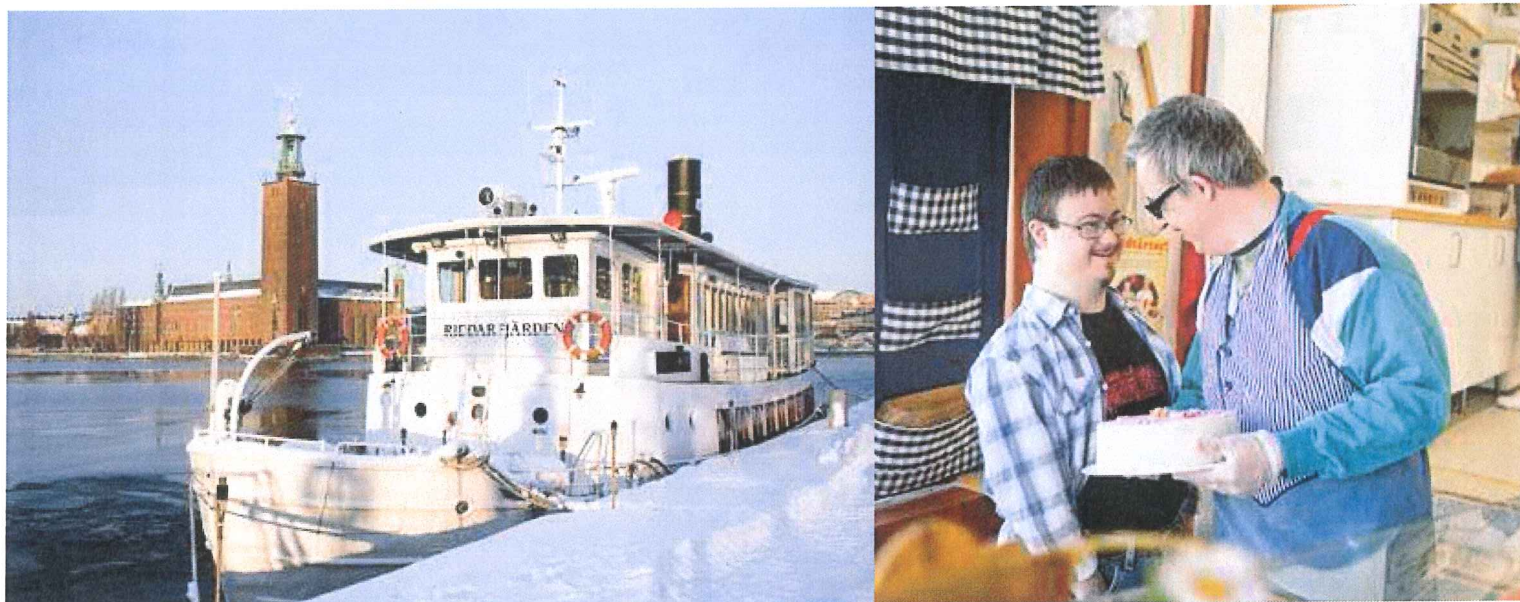
tade underentreprenörer betalar arbetsgivaravgifter och skatter. Det framgår dock inte hur kontrollerna ska genomföras. Bolagen och fastighetskontoret bör ställa krav på dokumentation som bekräftar att huvudentreprenörer gjort dessa kontroller. Ett skydd mot svart arbetskraft förutsätter, förutom ett tydligt regelverk, även utbildning och information om vilka krav som ska ställas och hur dessa ska följas upp.

Parkeringsstillstånd

En granskning har genomförts av servicenämndens interna kontroll vid utfärdande av parkeringsstillstånd. Trafiknämnden har också omfattats av granskningen utifrån sin roll som uppdragsgivare och systemförvaltare. För att stärka den interna kontrollen bör servicenämnden införa regelbundna stickprovskontroller av utfärdade tillstånd samt utarbeta processbeskrivningar för handläggningen av boende- och nyttoparkeringsstillstånd. Trafiknämnden bör tillse att ändringar i verksamhetsystemet inte kan göras utan att användare registreras. Därutöver bör attest införas i systemet för parkeringsstillstånd för rörelsehindrade.

Kostnader av förtroendeskadlig betydelse

En uppföljande granskning avseende förtroendekänsliga poster och manuella utbetalningar har

genomförts på samtliga stadsdelsnämnder och fem facknämnder. Granskningen visar bland annat att kontrollen av manuella utbetalningar och förtroendekänsliga poster fortfarande behöver förbättras. Det saknades bland annat deltagarförteckning etc. Sammanfattningsvis bör den interna kontrollen förstärkas för kulturnämnden, överförmyndarnämnden samt stadsdelsnämnderna Hägersten-Liljeholmen, Norrmalm, Rinkeby-Kista, Skarpnäck, Skärholmen och Älvsjö.

Intern kontroll

Stadens ekonomisystem

År 2012 beslutade kommunfullmäktige att staden ska implementera ett kommungemensamt ekonomisystem för att bland annat öka möjligheterna till övergripande styrning samt utveckling av redovisningen. Ekonomisystemet driftsattes under 2015 vid stadens förvaltningar. Stadsrevisionen har granskat den interna kontrollen avseende systemet. Följande kontrollområden har ingått; IT-styrning/förvaltning, förändringshantering, åtkomsthantering samt datordrift. Granskningen har omfattat den centrala förvaltningen av systemet som hanteras av kommunstyrelsen och nämndernas förvaltning. De nämnder som ingått i granskningen är kommun-

styrelsen, servicenämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden samt stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta-Vantör och Södermalm. Sammanfattningsvis bedöms den interna kontrollen för ekonomisystemet vara i huvudsak tillräcklig. Nämnderna bör dock dokumentera kontroller av behörigheter och upprätta en rutin för uppföljning av loggar avseende ändringar i attestbehörighet.

Informationssäkerhet

Information utgör en av Stockholms stads viktigaste resurser. Den information som staden ansvarar för måste skyddas, vare sig den finns i historiska dokumentinsamlingar, är lagrad i informationssystem eller förmedlas muntligt. En granskning har genomförts av hur nämnderna arbetar med informationssäkerhet, vilket har omfattat hur de arbetar med processer, rutiner, riskhantering, roller och ansvar kopplat till informationssäkerhet. Granskningen har genomförts vid stadsbyggnadsnämnden och stadsarkivet samt stadsdelsnämnderna Hägersten-Liljeholmen, Enskede-Årsta-Vantör, Älvsjö och Rinkeby-Kista. Granskningen visar att det finns formaliserade rutiner för hur informationssäkerhet ska tillämpas inom staden. Riktlinjerna är kommunicerade och tillgängliga för nämnder och medarbetare. Granskningen visar dock att nämnderna bör utveckla det systematiska arbetet

och uppföljningen av informationssäkerheten utifrån stadens riktlinjer. Väsentlighets- och riskanalyser genomförs årligen inom ramen för internkontrollarbetet men dessa omfattar inte informationssäkerhet. Vidare bör arbetet med kontinuerliga informationsklassificeringar förbättras. Nämnderna bör kontinuerligt genomföra informationsklassificeringar och riskanalyser samt koppla klassificeringen till arbetet med riskanalysen. Vidare bör tydliggöras hur incidenthantering, uppföljning och rapportering gällande informationssäkerhet ska ske.

Styrningen av EU-projekt

Stadsrevisionen har genomfört en granskning för att bedöma om den interna kontroll avseende EU-projekt som finansieras med hjälp av EU-bidrag är tillräcklig samt om redovisning av intäkter och kostnader för projekten ger en rättvisande bild. De nämnder som ingått i granskningen är utbildningsnämnden, arbetsmarknadsnämnden, äldrenämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt Spånga-Tensta stadsdelsnämnd. Sammantaget bedöms att miljö- och hälsoskyddsnämnden och äldrenämndens interna kontroll avseende beredning, beslut och ansökan samt planering och uppföljning av EU-projekt som finansieras med hjälp av EU-bidrag i allt väsentligt är tillräcklig. För övriga nämnder behöver den interna kontrollen förstärkas, bland annat kan riskanalyserna utvecklas. Nämndernas redovisning ger i allt väsentligt en rättvisande bild av resultat och ställning. När det gäller utbildningsnämnden finns dock förbättringsområden.

Idrottsnämndens föreningsbidrag avseende investeringsbidrag och idrottsbonus

En granskning har skett av idrottsnämndens följsamhet till reglerna för investeringsbidrag och idrottsbonus samt uppföljning av att bidragen används till avsett ändamål. Idrottsnämndens interna kontroll bör förbättras. Bidragsreglerna för investeringsbidrag bör kompletteras, bland annat med krav på att föreningarna genomför seriositetskontroll av anlitade entreprenörer. Vidare bör kontrollerna av att idrotts-

bonus används till avsett ändamål utvecklas genom platsbesök i verksamheterna. Även kontrollen av inkomna ansökningar bör utvecklas.

Stadens bolag

Nedan redovisas en sammanfattning av lekman-revisorernas bedömning av de mest väsentliga genomförda granskningarna inom stadshuskoncernen. En särskild granskningspromemoria över årets lekmanrevision har överlämnats till respektive bolag. Utöver nedan redovisade granskningar har ett antal övriga fördjupade granskningar genomförts, vilka redovisas i respektive bolags granskningspromemoria.

Ekonomiskt och verksamhetsmässigt resultat Bolagsstyrelserna ska enligt fullmäktiges och koncernstyrelsens beslut uppfylla ett antal bolags-specifika ägardirektiv. En granskning har skett av hur bolagen arbetar med ett urval av ägardirektiven. Vidare har en granskning skett av dotterbolagens tertialrapporter med inriktning på prognoser över resultat efter finansnetto. Stockholm Stadshus AB har formaliserat ekonomi- och verksamhetsuppföljningen avseende dotterbolagen i det integrerade ledningssystemet (ILS), som även används av nämnderna. Sammanfattningsvis bedöms bolagens resultatprognoser vara tillförlitliga men för vissa bolag kan prognossäkerheten förbättras både när det gäller resultatet och investeringar. Tillräckliga förklaringar finns till resultatavvikelser gentemot fullmäktiges resultatkrav. Granskningen visar även att bolagen arbetar aktivt med att genomföra och uppfylla ägardirektiven. Bolagen har i huvudsak uppnått årsmålen för kommunfullmäktiges indikatorer. Några avvikelser finns dock, bland annat uppnås inte årsmålen för indikatorerna antal påbörjade bostäder och antal färdigställda studentbostäder.

Intern kontroll

Bolagsstyrelserna ska utarbeta en internkontrollplan i samband med att verksamhetsplanen/budget-

ten upprättas. Dotterbolagens arbete med internkontroll har granskats med fokus på kvaliteten i den dokumenterade risk- och väsentlighetsanalysen och att kontrollaktiviteter enligt internkontrollplanen har genomförts. Sammantaget bedöms att bolagen har ett väl fungerande internkontrollarbete och att kontroller har genomförts enligt beslutade internkontrollplaner. Några brister har noterats i den interna kontrollen avseende avtalshantering.

Ekonomistyrning i investeringsprojekt

En granskning har genomförts för att bedöma om Stockholm Hamn AB, SISAB och Micasa Fastigheter AB följer stadens regler för projektstyrning av investeringsprojekt. Vidare har granskats om bolagen har rutiner som säkerställer en tillräcklig ekonomistyrning, redovisning och ekonomisk uppföljning i genomförandefasen av investeringsprojekt. Den sammanfattande bedömningen är att Stockholm Hamn AB och SISAB har en väl fungerande ekonomistyrning i granskade investeringsprojekt. Beträffande Micasa Fastigheter AB bedöms bolaget inte ha helt tillräckliga rutiner eller verksamhetssystem som säkerställer en tillräcklig ekonomistyrning, redovis-

ning och ekonomisk uppföljning i genomförandefasen av investeringsprojekt. Bolaget bör därför införa ett projektsystem som ger stöd i ekonomisk planering och uppföljning för investeringsprojekt. Granskningen visar att rapporteringen till bolagens styrelser samt koncernstyrelsen sker i tillräcklig omfattning.

Skyddade personuppgifter

Granskningens syfte är att bedöma om bolagen har en säker hantering av skyddade personuppgifter. I granskningen har AB Stockholmshem, AB Familjebostäder, AB Svenska Bostäder, Stockholm Parkerings AB samt Stockholm Vatten och Avfall AB ingått. Granskningen visar att bolagen har olika verksamhetssystem som hanterar personuppgifter. Den sammanfattande bedömningen är att bolagen hanterar skyddade personuppgifter på ett säkert sätt, eftersom endast ett begränsat antal handläggare har tillgång till skyddade personuppgifter. Vidare har bolagens verksamhetssystem sådan funktionalitet att risken för att skyddade personuppgifter lämnas ut av misstag är låg. Bolagen genomför dock inte uppföljningar av att regler och rutiner för hantering av skyddade personuppgifter efterlevs.

